

es saig

DISTRITO POSTAL
 EN LAS POBLACIONES CON MENOS DE 50 HABITANTES
 PONGA EL NUMERO DE SU POBLACION
 MALLORES
 13 FEB. 85 10

nº 50   febrer de 1.985   preu: 80 pts.

Tot hom pot ser glosador
 per poc que s'hi entretenguin:
 amb quatre mots que s'avenguin
 vet aquí una cançó.

Mestre Llorenç Batle, durant la seva vida de glosador, va fer molt més que cercar "quatre mots que s'avenguin". A les seves gloses s'endevina un home inquiet, irònic, compromès i preocupat pels problemes i injustícies que veia. ES SAIG l'ha volgut recordar dedicant-li una part d'aquest número 50.

A la foto, Mestre Llorenç és sa dama dels Cossiers.

Editorial

Mestre Llorenç

*Jo som Batle i no duc vara,
de llinatge Capellà...*

Així comença una coneguda glosa de Mestre Llorenç Batle, a qui avui ES SAIG vol recordar dedicant-li bona part de les seves planes. Fa uns anys, per l'agost del 77, l'Obra Cultural d'Algaida, amb la col·laboració del Congrés de Cultura Catalana, li va oferir un homenatge a sa Placeta des Sitjar. Per part nostra, més que un homenatge volem fer una recordança d'aquest home tan entranyable i representatiu del nostre poble i, alhora, víctima de tantes incomprensions i fanatismes.

Perquè no va ésser fàcil ni regalada la vida de Mestre Llorenç. Fill de pare algaidí, va néixer a Lluçmajor fa poc més de cent anys, el 1.882.

*Som germà d'onze germans,
es segon de sa llocada...*

No és difícil d'imaginar les penalitats i estretors que devia passar una família tan nombrosa i de condició humil a finals del segle passat. Aviat es va traslladar a Algaida i entre nosaltres va transcórrer la seva vida exercint el seu ofici de sabater. Sabem que l'afició a glosar va ésser molt primerenca i no l'abandonà mai; va sostenir combats amb els millors glosadors de Mallorca i la gent encara recorda trossos d'aquests glosats i moltes de gloses seves, a pesar que no ens va deixar res escrit. Políticament, va militar dins Esquerra Republicana i va estar a punt d'ésser afusellat durant la guerra; fou una experiència que no oblidà mai; la recordava molt de temps després, ja al final de la seva vida:

*Avui fa dotze anys rodons
que em varen dur a Vilafranca
damunt una tomba blanca
enrevoltat de matons...*

Moria pel novembre de 1.950.

Com veis, en aquest número d'ES SAIG ens recorden Mestre Llorenç els seus fills, els seus néts Margalida i Llorenç, en Biel Majoral, diversos glosadors algaidins, i ens comenten diversos caires de la seva rica personalitat. Aquesta presentació voldria subratllar-ne dos que precisament demostrin la seva preocupació i la seva estimació per Algaida i per les coses que ens identifiquen.

El primer caire és el de Mestre Llorenç cossier. Intencionadament a la portada hem volgut destacar aquest aspecte. I sabem que, després del parèntesi de la guerra, quan ell ja no estava en condicions de ballar, va contribuir al recobriment dels cossiers i es va preocupar d'ensenyar els joves que els continuaren.

La segona activitat a la qual volem referir-nos és la participació que tengué en l'intent de crear una revista a Algaida. Desconeixem amb exactitud quina va ésser la seva feina dins el setmanari "La Razón", primera revista publicada al nostre poble i de la qual sortiren vuit números. Ara bé, sembla que el seu fill Pere i ell mateix varen ésser els qui dugueren el pes de la publicació, de vida efímera -maig-juny de 1.931-, però inici d'un camí que ES SAIG segueix amt tota il·lusió.

Llegir avui les gloses conservades de Mestre Llorenç és un autèntic plaer: a totes hi trobam una frescor que les fa actuals, un llenguatge directe i ric. Com a bon glosador, Mestre Llorenç era irònic, sarcàstic, mordaç, agressiu, cruel inclús en les seves sàtires; però traspuen també una gran humanitat i una cordialitat senzilla i no gens estantissa:

*Si pel cas s'estrevenia
per dins Algaida es passar,
preguntau p'en Capellà
que, si pot, vos servirà
en qualsevol cosa sia...*

un buit al meu record

Llorenç Capellà va morir l'any cinquanta. El seu fill Pere, l'any cinquanta-quatre. Em passa sovint -perquè sovint recorr els pobles de Mallorca- que als cinc minuts d'haver entrat a una taverna, tot just haver encetat la conversa amb el taverner o amb qualsevol dels contertulians, aquest em mira de fit a fit, dubta i acaba tanmateix per preguntar-me: "Tu no deus esser fill d'En Mingo? Tu no deus esser nét de Mestre Llorenç?" I de seguida el seu esguard em diu que han caigut les barreres de la desconfiança i que, de cop, ens uneix una amistat llunyana. Ningú no demana a l'aigua d'un riu d'on ve. Qui sap d'on ve. Ens coneixem d'ençà d'un dia del trenta-quatre o del trenta-cinc que Pere Capellà comparegué per la plaça amb la gent d'Esquerra Republicana. O de l'any vint o vint-i-u, quan Mestre Llorenç va cantar aquella glosa... "La saps?" Em demanen. I bé m'adon que volen que no la sàpiga, perquè pretenen esser l'únic marmessor del seu llegat cultural. I me la reciten. I he de reconèixer que gaudeixen d'una memòria prodigiosa. Però no, de seguida em fan recificar la primera impressió. Han de fer esforços per recordar-se dels llinatges dels seus avantpassats més pròxims i potser fins i tot dubten, si fou primer el descobriment d'Amèrica o l'arribada a la lluna. Fet i fet, l'esbocinament del temps en anys, dies i hores és cosa dels homes que d'una manera o l'altra pretenen controlar la vida col·lectiva. Però aquella glosa...? S'ha mantingut intacta cinquanta, seixanta anys, dins la seva memòria pagesa. És un miracle.

I un orgull, no absent de recança per a mi, perquè la vida no m'ha donat l'oportunitat de conèixer-los -ni al pare ni al fill- més de prop. Literàriament, fins i tot políticament, són dues ombres amigues de les quals no em separa ni una ungla. Humanament? Queda el traç inesborrable de llur presència, sovint mitificada, tant pels amics de debò, com per aquells altres que un dia els esdeveniments socials del nostre país convertiren en els seus enemics. Vull dir que tenc un buit al meu record que mai no ompliré. Em referesc al record íntim que per força sura més enllà d'aquest llampec d'admiració i afecte que em produeix llur trajectòria humana, relligada amb els fermalls de la sang. Mes -ja que no puc fer altra cosa que demanar-m'ho- com reaccionaven l'un i l'altre davant les notícies quotidianes? S'aixecaven d'hora o anaven pel món amb un ull cluc fins al migdia? S'emocionaren pel gol de Zarra a Maracanà o se'n feien set trons de la xarxa i la pilota? Quins eren els seus neguits familiars, les seves dèries soterrades? O potser l'un i l'altre eren tan diferents en les reaccions quotidianes que tan sols apareixen juxtaposats pel distanciament que ens suposa els anys de llur decés? No ho sé. Quasi segur que són comptades les persones que ho saben. I tampoc mai no he fet massa passes per esbrinar-ho. Sabia de l'un i de l'altre l'imprescindible per fornir d'estètica el meu passat. Aleshores em bastava.

De Llorenç Capellà serv a la memòria el record d'un padrí al qual tota la família visitàvem de Pasqua a Sant Joan, perquè vivíem fora d'Algaida. Per Sant Jaume trèiem el nas per S'Hostal -bé que me'n record de les paperines de Sa Plaça- i per Sa Fira. Tenc una clara visió de la taula amb eines i d'ell assegut a una cadira baixa. Fins i tot podria descriure la seva expressió quan tota la família el sorpreníem creuant el portal. Això de banda, altra cosa no tenc que no sigui boira.

Em resta, inesborrable -no cal dir-ho- la punyent ironia, el tremp únic dels seus glosats, que, afortunadament, són un patrimoni de tot un poble.

Llorenç Capellà

LLORENÇ CAPELLÀ

GLOSADOR DE NAIXEMENT

"Si un dia s'estrevenia per dins Algaida es passar, preguntau p'en Capellà..."

La semblança que ens ha quedat de Llorenç Capellà, algaídí, glosador de naixement, sabater de professió, és la d'un home participatiu, obert, amant de la vida, i del deure de viure, esbucat al mig segle de la seva existència, o sigui als cinquanta anys, per uns fets polítics, més bé bèl·lics, que són a la memòria de tots.

Avui, per recordar-lo, sols per recordar-lo, hem parlat amb els seus fills, Francisca, Marià i Llorenç, que es desfan en lloances. "I jo què t'he de dir -comenta en Marià- era molt llest".

És ben cert que Llorenç Capellà tenia una admiració pel "saber", així, entre cometes, i una avidesa per fer-se una cultura, privilegi de pocs, ai-las, en aquell temps. Com a nota curiosa cal dir que damunt la taula de feina, juntament amb cordons, soles, lenes i betums, tenia un diccionari que emprava molt sovint i, no massa enfora, guardava també un manual de "Enseñanza Práctica", per tal com els seus fills, nins ahir, homes ara, sortissin d'escola. Arribats en aquest punt, què feia Mestre Llorenç Batle? Idò agafava l'esmentat manual i començava allò que en termes moderns anomenaríem una classe de repàs. En Marià assegura que no

Fotografia de l'any 1920. Hi veim Mestre Llorenç amb la seva dona i els seus fills Pere, Marià i Llorenç. Hi manca na Francisca.

ha oblidat mai allò que va aprendre de son pare. "De llavors ençà -explica- sempre he sabut que un estrabillo és una xapeta, una abubilla un puput i un lebrillo un ribell".

Riu que riu en Marià, mentre nosaltres tornam a prendre el fil i treim la seva afecció a la lectura. Però d'on treia els llibres el padrí, demanam als seus tres fills; "no crec que en compràs cap mai", contesta Na Francisca. Efectivament, res no estava per això, començant per la butxaca, tot i que al jornal setmanal, cinc o sis duros, sempre s'hi havien d'afegir quatre o cinc duros més que guanyava els cap de setmana glosant. "Quan arribava -recorda en Marià- se treia l'abric, un abric gris, i posava els doblers damunt la taula i una bossa de galletes que quasi sempre mos comprava".

Familiar, que no limitat al contorn dels seus, s'aixecava molt prest, devers les cinc, i es posava a treballar. Tocant les set o les vuit, partia a cercar esclatassangs o cames rotges, "a ca nostra -puntualitza en Llorenç- sempre hi havia un ribell ple de cames rotges i, es temps de figues de moro, quan mos aixecàvem, sempre en trobàvem de pelades". I segueix contant que el seu pare, després de berenar, tenia per costum llegir una hora o una hora i mitja i altra volta ens interessam per saber què llegia el padrí.

"S'ho empassolava tot -coincideixen tots tres- fins i tot novel·les policiaques i roses". Per la seva banda, Na Francisca afegeix: "Jo sempre li deia, mon pare llegiu massa, no és bo llegir tant. Passat les dotze, a Algaida apagaven el llum; idò així i tot continuava llegint amb l'ajuda d'un quinqué. Jo crec que ho feia perquè estava preocupat i la lectura el distreia i el tranquilitzava". Paradoxalment gairebé no sabia escriure, "ho feia molt malament", reconeixen els seus fills.

Tocant un altre punt s'ha dit d'ell, tal vegada s'hagi exagerat, que era anticlerical, però ara falta saber en què consistia el seu anticlericalisme. En Llorenç admet aquest fet, però assenyala que mai no en va fer ostentació i que, sempre que hi havia bons predicadors, anava a l'església per sentir-los. "No es deixava sermó -recorda- i la seva opinió

favorable o desfavorable al predicador en qüestió, era tenguda molt en compte". En Marià, per altra banda, sosté que avui encara l'escoltarien més i conta que era amic de tots els capellans i que un pic un d'ells, anomenat don Toniet, li va voler dir una glosa, però a en Llorenç Capellà, que en sabia massa, no li agradà la cosa, i protestà: "Don Toni, d'això no en deim gloses, en deim pantafenades".

A la fotografia podem veure en Pere i en Marià Capellà. Any 1.932.

Llorenç Capellà Garí va fer la primera glosa als quatre anys i la darrera poques hores abans de morir, al metge que el visitava, i va esser un joc de paraules entre l'opi, droga, i la mòpia, persona que fa més nosa que profit. Els seus hereus, desgraciadament, no la recorden.

Margalida Capellà

MESTRE LLORENÇ BATLE

UN HOME COMPROMÈS

Fa un grapat d'anys vaig fer una replega de gloses i cançons de Mestre Llorenç Batle. Vaig romandre realment sorprès de l'alt grau de sensibilitat que tenia aquest bon home. De la intel·ligència i vigor. De la forta capacitat lingüística i d'improvisació. I sobretot del seu compromís amb la lluita del món del qual ell provenia. M'hi vaig engrescar tant que, així mateix, vaig escriure més de cent cinquanta folis. El descobriment de fets que ens amagaven, de persones bones i dolentes, de cacs i de repressió, sobretot repressió. Mestre Llorenç Batle em va fer espigolar els arxius de les persones i conèixer a fons la història d'aquest poble i, també, a preparar-me perquè res em sorprengués de les actituds dels algaidins. De com famílies que volen tenir procedència senyora i noble provenen de la insolidaritat; de com gent que volia transformar i millorar el poble va patir persecució (això si no hi va trobar la mort). Per això li deuré gratitud ja que la seva obra, recordada pels amics i pel poble només de cor, em donà una bona dosi de lluita i esperança per al poble algaidí.

El glosador viu els problemes reals i no en pot defugir, és un home compromès amb la seva col·lectivitat i aquesta mateixa li demanarà que hi digui la seva i no se'n podrà inhibir fàcilment. Si bé abans dels anys 18 hi pot haver una certa fluctuació amb la seva decidida participació política, ja que en el conflicte entre els Lliberals (Julians) i Conservadors (de can Roca) se decanta cap als darrers, però, crec, que és més per actituds personals i no polítiques. A partir d'aquestes dades no deixa res per verd, fa una autèntica anàlisi de la societat que l'envolta i quan dic societat sempre és amb referència a la classe que volia ésser reverenciada i distingida i tenir només per a ells les portes del Cel obertes. Evidentment la classe dominant i caciquil intentarà, i ho aconseguirà, fer callar la intel·ligència i el gran sentit crític del nostre glosador. La intenció d'aquest petit recull és donar-ne una prova, però conscient de la quantitat de coses que podria remoure, he optat per reproduir aquelles cançons i gloses que no duguin, explícitament, el nom de cap persona ni de cap família i que, a la vegada, demostrin als lectors -de manera especial als més joves- la gran capacitat d'aquest algaidí.

Algunes cançons per cantar amb ximbomba o bé al ritme de jota i que reflecteixen la hipocresia i el voler ésser. Moltes d'aquestes beates al·ludides és de suposar que degueren romandre fadrines:

Ses beates algaidines
pes coll duen una creu
i a un lloc que no se veu
hi duen, si no ho sabeu,
una corona d'espines.

A dins Algaida es jovent
-s'entén es femellum noble-
en venir senyor en es poble
perden es coneixement.

A Algaida moltes n'hi ha
d'aqueixes que duen creu
que quan ningú else veu
se donarien a un ca.

Un temps ses comediantes
eren ses dones del món:
i ara ses d'Algaida són
ses qui volen fer de santes;
jove honrat te'n decantes
que els han tocat més ses anques
que ses claus d'un saxofon.

Les gloses que en Capellà va fer a la post-guerra tenen un cert to dramàtic. Tothom ha perdut l'alegria i la societat és entre rics i pobres, estraperlistes i honrats, incontrolats i controlats, vencedors i vençuts, amb una paraula entre bons i dolents. I la Fam:

No podem dir: plou d'enrera,
amb molta furiositat!
I es conradors han sembrat
tort i de mala manera,
no creureu que fa plorera
veure es concert tudat
i a dins es camp abandonat
lo que falta a sa pastera.

Sa guerra ja s'ha acabada
amb molta pau i rencors;
es capellans i es senyors
tenen sa vida salvada
i carreguen sa somada
an es pobres treballadors;
i an es pobres conradors
les diuen: duis-nos s'anyada;
i si sa mostra no vos 'grada
o can Mir o penjau-vos.

Sant Antoni també volia sentir el cantussol dels glosadors o, almanco, que aquests fessin cançons per cantar els al.lots. A la post-guerra els glosadors foren fortament censurats i només podien cantar les excel·lències religioses o adictes al Règim. Però vat-aquí que l'astut Capellà escomet el Sant amb la preocupació màxima d'aquell temps: el blat. Els rics en feien estraperlo, la gent pobra havia de pagar una fortuna per un pa i els pagesos petits l'havien d'entregar a la Junta de Bastos:

Si Sant Antoni tengués
un depòsit com sa plaça
de blat tot a preu de tassa
en menos d'un horabaixa
faria un sac de dobbers.

Sant Antoni de Gener
és un sant orat i guapo
i hauria de dar gaiato
a aquesta gent que ve
i p'entura l'any qui ve
donarien es blat barato.

Quan els balls d'aferrat començaren a esser molt populars i concorreguts per la gent, la beatúria hi intervingué de casta forta per tal d'evitar que les al.lotes hi anassin. Les filles de Maria era la principal congregació encarregada de vigilar per la moral; amb la seva organització àmplia intentaven involucrar-hi la majoria de dones i elles amb elles, per esser més ben vistes, s'acuaven; així hi havia una Junta formada per sis santes dones que donaven les consignes a les Presidentes de Coro, que vigilaven dotze Ajudantes i aquestes a altres tantes Filles Rasses. L'Encarregada General era una monja que li deien Sor Querubina; tengué una forta influència des de principis de segle fins devers l'any 20. Si li deien d'una joveneta que hagués assistit a un ball, o solament a mirar, era esborrada automàticament del Coro de Filles de Maria i el dia de Lluïment, que era el darrer diumenge del mes de Maig, no podia anar a la processó de gala que feien. Mestre Llorenç no deixà passar per malla aquesta mena d'inquisició i posà lletra a una masurca:

Ritme Ternari:

Sor Querubina plorava
quan feia oració
de veure es seu esquadró
des Coro que s'esborrava.

Hi va anar una fadrina
tota vestida de dol:
es meu cor no té consol,
va dir a Sor Querubina.

Seràs salvada si et 'gües
i no tornes a ballar.
L'ondemà hi va tornar
i va fer quaranta rudes.

Biel Majoral

Gloses a Mestre Llorenç

A Algaida, l'afició a glosar no es va perdre amb Mestre Llorenç: són molts els qui segueixen amb la curolla. Era impossible que tots oferissin el seu petit homenatge a Mestre Llorenç. Per això, tenim aquí una petita mostra. Segur que molts més haguessin volgut contribuir.

Va ser un gran glosador
Mestre Llorenç Capellà,
quan ell sortia a glosar
donava tot lo millor
i vibraven d'emoció
es qui el sentien cantar.

No estam a sa seva altura
però mos hem d'esforçar
per fer es glosat avançar
a veure si no s'atura
i dins Algaida perdura
s'herència que ell mos deixà.

Jaume Toledo

Mestre Llorenç Capellà
era un glosador valent
i llavors intel·ligent,
això no ho heu de dubtar.

Per tot allà a on va anar
sempre estava al corrent
i dava gust a sa gent
que l'anava a escoltar.

Tot Mallorca visità
de llevant fins a ponent
i mai quedà malament
quan el vaig sentir glosar.

Pere Toledo

Fa cent anys en aquesta saó
a dins Algaida neixia
un home que amb el temps seria
un des més bons glosadors,
aquest art que és tan hermós
amb so treball compartia
i d'aquest modo devertia
a petits i a majors.

Persona de gran valia
i caràcter molt humà,
era batle i capellà
de vara ni de missa sabia,
però dins es cap tenia
es sebre d'improvisar,
tanta fama va alcançar
tota Mallorca el coneixia.

Home que és de casta pura
té coratge i poca por,
a dins ell du un tresor,
lo que val no té mesura:
d'aquest art fer-ne cultura
arrelant-la a dins es cor,
sa persona sí que mor
però es record perpetua.

Bernat Coll i Sureda

D'amargura mon cor raja
i oferesc ma humil cançó
a l'algaiddí glosador
que dedicam l'homenatge.

Vós que me dàveu coratge
dins el bell art del glosar
quant trist me vàreu deixar;
prou pens ses moltes vegades
que en vostres grates glosades
sempre em vàreu animar.

Bernat Fullana

L'ESFORÇ DEL PETIT RESUM

Seguint les indicacions que dóna la majoria municipal a la salutació del bolletí informatiu, m'he preparat per meditar. He començat a llegir les primeres planes esperant de trobar un petit o gros resum de les gestions o feines fetes pel nostre estimat Ajuntament, esperant trobar una sorpresa, esperant poder rectificar i contradir el que fins ara havia mantingut del que ha fet l'Ajuntament durant aquests dos anys; però l'esperança s'ha anat fonent com les gelades de primavera, ha estat com quan llegeixes un llibre dolent i el vols acabar per veure si hi trobes qualche cosa que valgui la pena o com també aquelles vegades que mires la televisió fins que s'acaba i després te demanes per què has perdut el temps.

Així i tot encara ha valgut la pena, perquè ara sé algunes coses que abans no sabia. Com que la Casa de la Vila està més ben adornada i molt més ben aprofitats els espais (dóna més gust anar-hi). Que la plaça va esser repintada i que tenim més senyalitzacions de tràfec (una monada), etc.

Una cosa que no queda molt clara és si tots els acords que diu que s'han pres s'han duit a terme o no (normalització lingüística, què és això?), perquè d'acords se'n poden prendre molts, no és gaire difícil. La feina és després. De subvencions pareix que n'han acordades moltes. En sé que no s'han pagat i d'altres que no s'han donat "por rojos traidores separatistas". Cultura i esports, "a tope, tío", no és estrany que sortíssim pels diaris com un dels pocs pobles de Mallorca que no té cap analfabet. Les properes olimpíades possiblement les faran a Algaida a base de subvencions.

Del capital d'Hisenda -ho he de confessar- no he entès res, he vist cosa de modificacions i de barraques a la via pública, això deu anar pels "xaleteros". El pressupost no és gaire explícit. No diu res del que cobren els regidors i el batle, tampoc diu que a partir d'ara, a més del sou, cobraran quilòmetres i dietes quan vagin a sessions plenàries, permanents o a d'altres reunions.

De les obres ja n'hem parlat un caramull de vegades i no fa falta tornar-ne a parlar. Una feinada molt, però que molt grossa i sobretot amb les obres d'iniciativa pròpia. No n'hi ha ni una.

Per fer el programa sí que han fet feina, i de cada any més, l'any qui ve hauran de publicar tres anys i l'altre quatre. No crec que això d'agrupar tots els anys a cada publicació ho facin per omplir planes, ben al contrari, segur que ho fan per donar facilitats i comoditat als algaidins; això ve a esser com les encuadernacions d'ES SAIG. El nostre director de la revista hauria de prendre mostra, no importaria guardar tots els números.

En resum, les fotografies de la portada i de la contraportada estan molt ben fetes, són molt guapes. Al manco amb això heu tengut bon gust. Només això val l'esforç.

Encara una darrera cosa: volem felicitar el responsable directe de la publicació -suposam que el president de la Comissió de Cultura- per haver fet el bolletí en català.

Andreu Majoral

Calaix de sastre

Sr. Director de "ES SAIG"
C/ Rei, nº 1
ALGAIDA.-

Algaida, 23 de Enero de 1.985

Distinguido Señor:

Vistas las afirmaciones vertidas en la revista de su dirección, nº 49 correspondiente a Enero del presente año, relativas a mi persona e incluidas en los párrafos tercero y - cuarto, de la sección "CALAIX DE SASTRE", le comunico que al - amparo de la vigente ley de prensa y vista la inexatitud de las mismas venga en retractarse de ellas con la misma publicidad con la que se hicieron públicas aquellas.

Caso contrario me veré obligado, muy apesado, a emprender las acciones legales pertinentes en defensa de mi honor.

Esperando ver cumplida la petición expresada, se despide de Vd.

Fdo. BERNARDO SASTRE SASTRE

Carta oberta dirigida al Sr. Batle d'Algaida

Benvolgut Senyor:

Davant la carta adreçada al Director d'ES SAIG referent al meu article del mes passat, publicat en aquesta mateixa secció de la revista, vull fer les següents puntualitzacions:

Primera.- Supòs que vostè ja ha comprès que jo no he pogut mantenir cap conversa amb un personatge com en Durí, que ja forma part de la nostra història col·lectiva. El que ha passat és que diferents persones m'han contat diverses actuacions seves com a batle del nostre Ajuntament, o sigui com a càrrec polític que vostè és, fruit d'unes eleccions democràtiques. Vull remarcar això de "càrrec polític", perquè com veurà més endavant és la justificació del meu escrit. Vaig pensar que era important donar a conèixer aquests fets, i per fer-ho vaig recórrer a una conversa imaginària amb un personatge de llegenda, per boca del qual s'expressaren tots els meus comunicants. La "conversa"

amb en Duri no va esser altra cosa que un recurs literari, sense cap altra intencionalitat.

Segona.- Vostè fa referència a les meves afirmacions del tercer paràgraf del meu escrit. Una vegada les he rellegides, pens que efectivament vostè es pot sentir ofès, doncs són afirmacions de tipus genèric que no especifiquen els fets concrets. És possible, per tant, que vostè no sàpiga a quines coses em referesc en concret; a continuació pas a explicar-les-hi més detalladament.

Vaig escriure "utilitzava els guàrdies municipals per resoldre assumptes particulars seus o dels seus familiars", perquè m'han contat que un guàrdia municipal, vestit d'uniforme de feina, va anar a cercar un objecte particular del batle. Per respecte als meus informadors, tant en aquest punt com en els altres, només diré els seus noms davant els tribunals de justícia.

Vaig escriure "gastava els diners municipals en dinars i regals per a ell i els seus ajudants", perquè m'han contat que amb càrrec al pressupost municipal es va celebrar un dinar el dia de Sant Honorat, al qual assistiren vostè i gran part dels regidors; també, perquè m'han contat que amb càrrec al pressupost municipal es compraren uns obsequis de Nadal per a vostè i els regidors. Per tant havia d'haver escrit "dinar" i "regal", en singular i no en plural.

Vaig escriure "cobrava el sou corresponent a un temps que havia estat de permís oficial", perquè m'han contat que vostè va tenir un mes de permís per poder anar a unes oposicions, i ha manifestat que vol cobrar del pressupost municipal la quantitat corresponent a aquest període.

Vaig escriure "feia obres i negocis particulars i no demanava els necessaris permisos municipals", perquè m'han contat que en el domicili que figura en el remitent de la carta que vostè ha enviat s'han realitzat obres d'extracció d'aigua, sense que ningú no hagi sol·licitat el permís corresponent. Per tant havia d'haver escrit "obra o negoci", no "obres i negocis".

Com és de justícia, si vostè manifesta públicament que els fets esmentats més amunt són inexactes, jo rectificaré amb molt de gust.

Tercera.- Quant a les afirmacions del quart paràgraf del meu escrit que vostè menciona, he cercat la significació dels possibles termes conflictius en el diccionari o la Gran Enciclopèdia Catalana, la qual cosa prova el meu desig de revisió de l'escrit, i pens que l'únic terme que vaig utilitzar inadecuadament és el de "caciquisme", que l'Enciclopèdia defineix com "sistema polític pel qual una democràcia parlamentària és falsejada per la manipulació electoral", cosa que jo estic molt enfora d'afirmar que s'hagi produït. Dels altres termes pens que no cal rectificar-los, -tengui en compte que "dilapidar" és sinònim de "malgastar"- perquè no són sinó crítiques, subjectives si vostè vol, que jo faig a la seva actuació com a batle d'Algaida pels fets concrets anteriors. Crítiques que no persegueixen ni l'escàndol, ni la polèmica; al contrari, el seu objectiu és que vostè rectifiqui determinats fets polítics -torn remarcar això de "polítics"-, que jo pens que són equivocats. Tengui per segur que jo seré el primer en felicitar-lo notòriament si el proper any el dinar de Sant Honorat no es paga amb diners municipals.

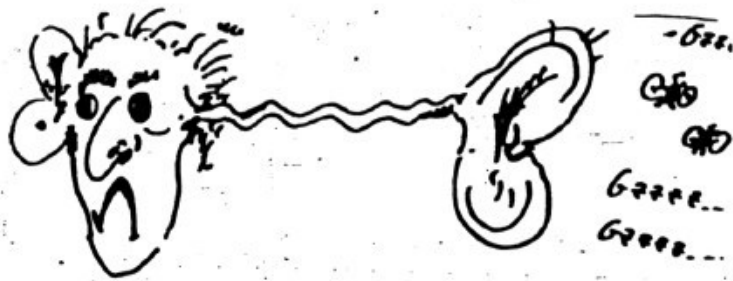
I quarta.- Aclaresc, en definitiva, que amb les meves afirmacions no volia faltar, de cap manera, al seu honor personal, el qual em mereix tots els respectes. La intencionalitat del meu escrit era desaprovar divulgadament part de la seva tasca com a home públic i polític que vostè és des del moment que ocupa la cadira presidencial del Consistori algaidí. I en aquest sentit esper que s'interpretin.

Aprofit l'avinentesa per saludar-lo ben cordialment.

En Calaix desastre

m'han dit que diuen

Fa tant de temps que molts ja no se'n recorden, però a principis d'any sentirem molts de comentaris, sobretot entre sa gent jove, de ses campanades de les 12 de Cap d'Any, que altra vegada no sonaren en es rellotge de l'església. I ja hi som: uns donen sa culpa an es rector i altres a s'Ajuntament. Deien que no era sa primera vegada que passava això, però no és estrany que l'any qui ve es responsable ja no se'n recordi. Com que encara hi falta un any...

Això sí, sa gent que va anar a baix des campanar va demostrar més civisme que altres anys, ja que deixaren ses botelles de xampany a sa vorera de l'església. Llàstima que més tard es veu que qualcú hi va anar i les espanyà quasi totes.

Sant Honorat encara va esser més fred que altres anys, i hi ha molta gent que troba que ses rodells hi són de més. Així i tot, amb sa neu que va caure a estones, molta gent va sortir a Plaça a torrar, però hi hagué una mica de confusió entre es Teatre i sa Plaça, i es d'un lloc tenien vi i es de s'altre no. An es fogueró de sa Plaça, de tard, hi havia un parell de glosadors que miraven d'envestir a fer quatre gloses, com feien cada any darrerament. Va esser una llàstima, però confiem que l'any qui ve sa cosa de glosar torni a comparèixer voltant es fogueró de Sant Honorat. Enguany hem de reconèixer que ha estat un poc especial per culpa des freter que feia.

Lo que sí es va notar al Teatre va esser que a Algaida hi ha molta gent que ha après a ballar "de bot". Feia goig veure tantes persones ballant, allà on fa un parell d'anys sortien es deu o dotze de sempre.

Mos contaren que a Campos hi hagué una reunió de batles i secretaris d'una sèrie d'ajuntaments, entre ells es d'Algaida. Però no mos va saber explicar, es que mos ho contava, què hi feia un des nostres municipals, uniformat, per allà: Hi anava com a xófer? Amb sa furgoneta de s'Ajuntament? Si era així, mos haurien de dir qui anava a darrera. Ja ho pensava bé aquell concejal que proposava comprar un cotxe gros, i millor si era negre, per dur es batle i es concejals o secretari a aquests "actes oficials" i a qualcun que no ho és.

I ara que no en parlàvem, m'ha tornat a venir a sa memòria lo bé que ballaren es Cossiers per Sant Honorat, i això que eren joves quasi tots. Lo que s'hauria d'acabar és aquest estira i amolla que sembla haver-hi amb s'Ajuntament. Per cert que en es Bolletí informatiu que ha sortit fa poc hi torna venir una subvenció de trenta mil pessetes, que ningú ha cobrat, ni ganes amb ses condicions que vol s'Ajuntament.

Enguany, acabat l'ofici i sa ballada davant l'església, es batle va dir an es cossiers que anassin a dinar i li presentassin sa factura a ell, "sense fer llarg". Va esser un bon detall.

Un dia d'aquest passat mes de gener s'aplegaren es cossiers d'Algaida i es de Montuïri, i feren una bona sopada. I xerraren, xerraren molt. I una de ses coses que va sortir va esser lo que dona s'Ajuntament de Montuïri an es seus cossiers: deu mil pessetes a cada un per ballar per Sant Bartomeu. Ara voltros podeu fer ses comparances que volgueu.

Mos digueren que ara s'Ajuntament vol dur això de sa puntualitat molt estric-
tament. Un concejal, de s'oposició, va acudir a una comissió i va arribar 7 o 8
minuts tard. Quan va entrar, es batle s'aixecà i va dir que ja havien acabat sa
comissió, i se'n va anar. Els altres components foren més educats i li explicaren
de què havia anat la cosa. Pareix que es nostro batle està un poc nerviós.

Un Sord

obres il.legals?

Camí
de Ses Maioles
(Tancat des Mort)

Grup de xalets
a Ses Maioles

MALALTIES VENÈRIES

Es tracta d'un grup de malalties que tenen un mecanisme de transmissió comú, que és l'acte sexual en qualsevol de les seves formes.

Dins aquest grup de malalties hi trobam la sífilis, la gonorrea, la uretritis, la blenorràgia, la gonocòcia, els xancres, etc. Destaquem que de totes elles el reservori i la font d'infecció són humanes.

El mecanisme pel qual es transmeten pot esser divers; assenyalem els següents:

a) L'acte sexual en totes les seves formes.

b) En el cas de la sífilis i la gonorrea, es parla de contagi a través de robes i waters contaminats, però no hi ha una certesa absoluta que sigui així.

c) Sífilis congènita.

d) Oftalmia purulenta del nou nat.

Actualment s'ha produït un augment d'aquest tipus de malalties; aquest fet es pot explicar per una sèrie de causes.

Abans, les malalties de què parlem es donaven sobretot en persones adultes, d'edats compreses entre els 45-50 anys; actualment la situació ha canviat i es detecta un augment en edats molt primerenques; és evident que hi ha una manca d'informació i d'educació sanitària, i concretament sexual.

També hem de tenir en compte que la prostitució abans estava més controlada, mentres que ara s'ha extès més i el seu control resulta més difícil; ens trobam també que, a part de la prostitució professional, hi ha l'eventual, que només realitza contactes intermitents, el control de la qual és pràcticament impossible.

Un factor important és el canvi en les pràctiques anticonceptives que, independentment dels avantatges que proporcionen, han fet que disminuís l'ús dels preservatius, els quals tenen sens dubte una eficàcia antivenèria.

Un detall molt important i que no hem d'oblidar mai és que una malaltia venèria diagnosticada i tractada a temps té cura; però si per vergonya o por se la deixa i no es tracta adequadament pot arribar a tenir conseqüències fatals.

Per això és fonamental la medicina preventiva; en aquest sentit, val la pena insistir en els següents detalls:

a) Importància que té el diagnòstic i tractament precoç, especialment de la sífilis i gonorrees.

b) S'ha de fer una investigació de tots els contactes, ja que si es tracta una persona afectada i ha tengut relació amb qualcuna altra, aquesta segueix

transmetent el mal; per tant, si es vol reduir la incidència s'han de tractar tots els afectats.

c) Educació sanitària. Durant molt de temps -i encara ara dins moltes famílies- aquest tema ha estat totalment tabú. Això s'ha de superar i hem de donar una educació sexual correcta a nins i adolescents.

Alexandre Pizà

PINA

Foto a on podeu veure En Jaume de Son Bou a devora un pep (homo de bulto) de neu, damunt la plaça de Pina; com veis, per Pina també va fer una bona nevada.

El vespre abans de Sant Antoni es va fer un bon fogueró a la plaça, no hi faltà pa, vi, sobrassada ni botifarrons ni la ximbomba; el fred que feia no va bastar per aturar la gent. El dia de Sant Antoni horabaixa hi hagué les beneïdes davant l'església.

Idò què vos pensau? Sí que en sortiren d'emperons per comprar el camp de futbol, a darrera hora; pareix esser que els papers no acabaven d'estar d'allò més clars i no es va poder fer l'escriptura de compra. Idò, què podem fer? Esperarem, que ja en sabem. A veure si aquests emperons de "papeleo" se solucionen i que aquest pic el comprar-lo sigui vertaderament una qüestió de temps. Amèn, que vol dir "així sigui".

"Ha acabat la temporada de caça; molt bé, idò ara penjaré l'escopeta i fins l'any qui ve, a veure si és més bona que enguany; ara només mos n'hem de cuidar de treure els permisos i llicències i a veure quan tornen obrir". Això és lo que diu més d'un caçador, per no dir la majoria. Emperò perdonau, crec que això no és la solució, ara és quan realment tots els caçadors del terme s'haurien de juntar i exposar cada un les seves idees i començar a fer feina per cercar solucions per cuidar la caça a fi de preparar la temporada de l'any que ve. Una manera que crec que podria esser el començament és convocar un sopar per a tots els caçadors i xerrar-ne; això també seria una bona ocasió perquè els caçadors més joves coneguessin els qui són socis del vedat, que descendeixen de Pina emperò fa molts d'anys que no hi viuen, així al manco els veurien les cares.

Perque lo que heu de pensar i tenir molt present, és que lo que feis amb la vostra ambició de caçar i matar quantes més peces millor i durant la veda no cuidar gens la caça, com dic, lo que feis és que els vostres fills el dia de demà no podran disfrutar d'aquest esport de la caça i lo únic que recordaran serà la vostra ambició desenfrenada per destruir allò que voltros deis que tant vos agrada i tant estimau: la caça. Trista conclusió serà aquesta a la qual arribaran els vostres fills quan els direu: "En el meu temps, quan jo era jove, saps què n'hi havia de caça, saps quines caçades de feia". Els vostres fills vos respondran: "Saps si tu haguessis anat a caçar i no a matar animals, i haguessis cuidat un poc la caça, pentura jo ara veuria caça i n'agafaria qualcuna".

NAIXEMENT: Dia 12 de gener va néixer E. Josep Miquel Guillermo Ribas, fill de Francesc i Francesca. Enhorabona.

DEFUNCIONS: Dia 6 de gener va morir n'Antoni Torrens Oliver als 54 anys.

Dia 28 de gener moria en Miquel Pascual Oliver als 56 anys.

Xesc Oliver

NOTICIARI

PLUVIÒMETRE

L'any agrícola havia començat molt bé en quant a pluges, però aquests dos darrers mesos la cosa ha minvat bastant i ja convendria que ploqués amb abundància. Hem tengut molt de fred, si bé la neu -que enguany ha estat notícia a tot el pla de Mallorca- a Algaida va arribar de forma gairebé inapreciable, uns pocs litres.

La informació del bon amic Gabriel Martorell ens dóna les següents quantitats:

desembre: 22'1 litres per m2.
gener: 28'2 " " "

DONANTS DE SANG

Dia 13 d'aquest mes de febrer hi haurà a Algaida la unitat mòbil d'extracció de sang per recollir-ne dels donants algaidins. Serà a l'Ajuntament a partir de les 6 de l'horabaixa.

Tots som conscients de la importància i de la necessitat de la donació de sang. ES SAIG vol fer una crida a tots aquells que encara no són donants a fi que s'hi facin. Pensem que un petit sacrifici de part nostra pot servir per salvar una vida.

TROBADA DE PREMSA FORANA

El passat diumenge dia 27 els de l'Associació de Premsa Forana celebrarem una trobada a Sant Llorenç, a la finca "Ses Sitges". Els responsables d'aquesta granja-escola ens explicaren els objectius de l'experiment, el seu funcionament i els seus projectes, visitarem les instal·lacions i, després d'un excel·lent dinar que ens oferí la revista "Flor de Card", celebrarem una Assemblea. Es discutiren molts de punts referents a l'Associació i es prengueren decisions sobre la distribució de possibles subvencions a les publicacions.

En resum, una diada agradable i profitosa la que passarem a Sant Llorenç.

SUBVENCIÓ

Hem rebut de l'Ajuntament el següent comunicat:

"En contestació a la sol·licitud per vostè presentada a aquest Ajuntament en data 15-12-1984, tenc a bé comunicar-li que la Comissió Municipal Permanent, en Sessió Ordinària celebrada el dia 10 de gener adoptà, entre altres, l'acord de tenor literal següent:

Vista la instancia presentada por D. Delfi Mulet, como Director de la Revista "Es Saig", solicitando de la Corporación una subvención.

Puesta a votación la concesión de la subvención es denegada con el solo voto a favor del Sr. Serra Roig.

Déu vos guard".

Ens haurem de conformar amb les ajudes que rebem que aquest any passat han estat:

De la Comunitat Autònoma (A.P.) 25.000 pts.

Del Consell Insular (U.M.) 25.000 pts.

De "La Caixa": 8.000 pts.

Moltes gràcies a tots ells.

PASSATEMPS

★ PROBLEMA MATEMÀTIC

Dins un corral hi havia ovelles i aviram; entre tots els animals feien 36 caps i 100 potes. ¿Quantes ovelles i quantes gallines hi havia comptant que tots tenen un sol cap mentre que els uns tenen quatre potes i els altres només en tenen dues?

Solució: Catorze ovelles (cinquant-a-sis potes) i vint-i-dues gallines (quaranta-quatre potes) fan un total de cent potes i trenta-sis caps.

★ Fuga de vocals:

S'.LTR. D.. D..S V.LL.S
Q.. N. T.N..N C.P D.NT
M.NJ.V.N M.CS D. T.RR.NT
. .MB S.S P..S F...N .ST.LL.S

.N B.RN.T M.R..X.R..
D'.N C.L.P.T F.R-L. BR..
P.RQ.. V. P.S.R R.N..
.LL. .N N. N'H. H.V..

★ Solució a la passada fuga de vocals:

A Randa conec un homo
que té es gavatx foradat
i li han apedaçat
amb una fuia de moro.

A Pina només hi ha
mates, penyals i esquetges
jo no sé com los Sants Metges
hi volgueren habitar.

★

JULICESARH
PJSTSMEMEO
LUAECENTOR
AVLRHINOMA
UELEOQCEUC
TNUNIAPECI
EASCULVIRA
SLTIESETIO
NPIULVEREM
REVERTERIS

Sopa de lletres

Es tracta de localitzar el nom de 8 escriptors llatins. Es poden llegir, com sempre, en tots els sentits. Amb les lletres que sobrin llegireu un pensament llatí, propi del començament de la Quaresma.

★

C	G	H	A	N	D	I	C	M	E
I	L	L	H	O	M	E	H	A	M
E	L	E	L	I	U	R	E	O	P
N	D	N	E	E	S	S	G	S	E
F	A	I	O	T	A	M	U	E	C
U	N	N	T	R	N	A	E	R	I
E	T	A	M	E	D	N	V	T	N
G	O	I	N	O	I	E	A	S	A
O	N	C	O	N	N	F	R	O	D
S	R	M	A	M	O	A	A	I	O

Solució a la passada sopa de lletres.
Hi ha el nom de 8 revolucionaris i, amb el sobrant de lletres, un pensament de Salvat Papasseit.

ESPORTS

ESCACS

Després d'un petit descans durant ses passades festes de Nadal i Cap d'Any, es reanuda pel gener el Campionat d'escacs de primera categoria amb els següents resultats pel que fa als nostres representants:
Algaïda-Inca 2'5-2'5
Polerio-Algaïda 4-1
Tròpic-Algaïda 3'5-1'5

Actualment el club d'escacs està al darrer lloc de la taula. De totes maneres, no es baixaria directament de categoria degut a la retirada del Manacor; en tot cas s'haurà de lluitar a la promoció per no davallar.

Anim i, com a mínim, a salvar sa promoció!

FUTBOL

Els resultats dels juvenils aquest primer mes de s'any han estat:

Montuïri-Algaïda 5-2
Algaïda-Alaró 2-4
Algaïda-Pollença 1-4
Cardassar-Algaïda (l'Algaïda no es va presentar)

Com podeu comprovar, això no du camí d'arreglar-se: es resultats ja no poden ésser pitjors. I lo pitjor no són es resultats.

Els més petits han tengut uns resultats que podem considerar normals: victòries dins Es Porrassar i derrotes a fora camp. Es troben a la zona tranquil·la de la classificació.

Algaïda-S'Horta 4-2
Cardassar-Algaïda 7-1
Algaïda-Porto Cristo 2-1
Barracar-Algaïda 3-2

El trofeu a la regularitat està encapçalat per Pep Oliver i el de màxim golejador per Guiem Vanrell.

L'equip de Primera regional havia tengut una recuperació pel mes de desembre, però s'ha donat una passa endarrera amb dos negatius més; són sis negatius que té en aquests moments i sa situació no és desesperada però sí preocupant.

De totes maneres, falten molts de punts per disputar. Lo que passa és que es nirvis són un mal company i convendria passar a zona tranquil·la com més prest millor:
Algaïda-Alcúdia 1-0
Algaïda-Génova 1-2
Bunyola-Algaïda 2-0
Algaïda-Rotlet 2-1

I passam als "veteranos". A falta de tres jornades per acabar sa competició sa sort ja està clara amb una cinquena posició; més o manco s'haurà cobert una més que regular campanya que hagués pogut ésser millor si tenim en compte que a fora camp només s'ha perdut un partit.

Resultats:

Bar Estación-Auto-Levante 2-3
A.-Levante-Roses Mallorca 2-4
Capxiriboixos-A. Levante 1-3

PIPERS

Exit de participació i organització que de bell nou s'apunten es pipaires locals. S'ha consolidat aquesta fuma-

da lenta de sant Honorat com a sa més veterana de Mallorca a la V edició.

1. Pep Sans (actual campió d'Espanya) 1h. 31'
2. Toni Gomila (primer local) 1h. 28'
3. Tià Bonet

En dones, la primera va ésser Vicenta Vila.

Enhorabona i ànims per continuar!

JOCS ESCOLARS

Resultats dels nins del Col·legi P. Pou als jocs escolars:

Escacs: infantil masculí
S. Joan-Algaïda 1-2
Montuïri-Algaïda 0-3
Lloret-Algaïda 1-2

Com a campeó de sector, passa a disputar la pròxima fase contra el Montision.

Futbet: infantil masculí
Algaïda-Porreres 6-3
Futbet: aleví masculí
Sineu-Algaïda 0-5
Futbol: cicle mitjà
Algaïda-Montision 6-0

Dia 13 de febrer tindrà lloc a Ses Escoles la jornada corresponent amb disputa de diversos esports entre tots els pobles del sector.

També dins els jocs escolars comença dia 9 el campionat de Balears de natació d'E.G.B. amb participació del nostre col·legi en categoria masculina i femenina.

Joan Trobat

MOVIMENT

DEMOGRAFIC

Maria Comas Amengual, va morir dia 31 de desembre de 1.984 als 88 anys.

Antoni Torrens Oliver, morí a Pina dia 6 de gener de 1.985 als 54 anys.

Miquel Pascual Oliver, va morir a Pina dia 28 de gener als 56 anys.

NAIXEMENTS

desembre, dia 30: Aina Maria Capellà Vidal, filla de Pere-Joan i Apolònia

gener, dia 5: Miquel Poció Juan, fill de Miquel i Coloma.

Gener, dia 12: Josep Miquel Guillermo Ribas, fill de Francesc i Francesca.

E S S A I G

Bolletí de l'Obra Cultural

d'ALGAIDA

mensual D.L. P.M. 495-1980.

dirigeixen: Delfí Mulet

Francesc Antich

administra: Llorenç Oliver

mecanografia: Mireia Mulet

fotografia: Joan Balaguer

dibuixen: Jaume Falconer

col.laboren: Andreu Oliver

Pere Mulet

Jaume Balaguer

Alexandre Pizà

Joan Trobat

Joan Mulet

Cat. Martorell

Xesc Oliver

Antoni Garau

Jerònia Oliver

Miquel Serra

Domicili: Rei, 1. ALGAIDA

Tel. 665042/272576

ES SAIG es responsabilitza només de l'Editorial.

Imprimeix: Apostol y Civilizador. PETRA.

Consell Insular de Mallorca

ESCUOLA DE VELA CLUB NAUTICO EL ARENAL

**L'ESCOLA...
A LA MAR**

CURS 1984-85

Es duran a terme uns cursets per donar a conèixer el món de la vela a tots els nins de Mallorca, els quals hi podran participar a través de les seves escoles o col.legis.

PATROCINA:

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

COLLABORACIÓ TÈCNICA:

ESCOLA DE VELA CLUB NAUTIC

"EL ARENAL"

La inscripció podrà fer-se a l'Escola de Vela Club Náutic "EL ARENAL" (C/ Miramar, s/n - S'ARENAL DE LLUCMAJOR - Tel: 264019 - 268950).

La fotografia és un poc vella i potser surti una mica defectuosa. Aquí teniu el nom de les integrants d'aquest grup: Pereta Toleda, Antònia de Sa Torreta, Coloma Tirona, Maria Cortera, Maria Reconada, Magdalena Pollet, Maria Tòfol, Paloni Blaia, Maria Bondia, Bel Panxeta, Maria Joia i Catalina Polleta.

(Foto cedida per Joana Aina Tropella)

En aquesta altra foto tenim a la fila de dalt: Antònia Torres, Miquela de sa Torreta, Esperança Joia i Francisca de Binicomprat.

Assegudes tenim: Antònia de sa Torreta, Francisca Bondia, Maria Joia, Maria Torres i Maria de Can Trinxet.